

Liikuntapalvelujen määritelmät ja lähteet

Liikuntapaikat

(Aineistolähde: Lipas.fi, Jyväskylän yliopisto, 25.9.2024, <https://lipas.fi/liikuntapaikat>)

Liikuntapaikat, lkm.

LIPAS-tietokannassa "liikuntapaikka" on kokoava käsite, joka käsittää liikuntaa varten rakennetut liikuntapaikat (esimerkiksi liikuntasalit ja pallokentät), liikuntaan ja ulkoiluun varustellut reitit (esimerkiksi kuntoradat, ladut ja retkeilyreitit) sekä virkistykseen ja ulkoiluun tarkoitetut virkistysalueet palveluvarustuksineen. Käsite siis sisältää kaikki tietokantaan kuuluvat kohteet. Osa tietokannassa olevista "liikuntapaikoista" on liikuntaa tukevia palveluita ja rakenteita (esimerkiksi tyypit opastuspiste, keittokatos, laavu ja huoltorakennus).

Liikuntapaikan, ulkoilureitin tai virkistysalueen pitää olla julkisesti käytettävissä, huollettu ja asianmukaisesti varustettu. Pelkästään jokaisen oikeuksin käytettäviä paikkoja ja alueita ei lisätä LIPAS-tietokantaan. Esimerkiksi virkistysalueen (lähipuisto, ulkoilupuisto tai vastaava) tulee olla kaavaan merkitty tai muuten päätöksellä perustettu ja maastosta tulee löytyä palveluvarustusta ulkoilua varten.

Mukaan lasketaan seuraavista liikuntapaikkatyypeistä kaupunkien omistamat liikuntapaikat (lkm):

Ulkokentät ja urheilupuistot

Ulkokuntoilupaiikka
Tenniskenttäalue
Koripallokenttä
Pallokenttä
Lentopallokenttä
Beachvolleykenttä
Luistelukenttä
Tekojääkenttä
Parkour-alue
Frisbeegolfrata
Yleisurheilukenttä
Jalkapallostadion
Skeitti-/rullaluistelupaikka
Pesäpallokenttä
Luistelureitti

Sisäliikuntatilat

Liikuntasali
Kuntosali
Liikuntahalli
Kilpajäähalli
Harjoitusjäähalli
Jalkapallohalli

Vesiliikuntapaikat

Uimahalli
Maauimala

Maastoliikuntapaikat

Kuntorata
Latu

Liikuntareittien pituus, km.

Ulkoilureitin pitää olla julkisesti käytettävissä, huollettu ja asianmukaisesti varustettu. Pelkästään jokaisen oikeuksin käytettäviä paikkoja ja alueita ei lisätä LIPAS-tietokantaan. Ulkoilureiteiksi lasketaan tietokannan seuraavat kohteet: kuntorata, latu, kävelyreitti/ulkoilureitti, luontopolku, retkeilyreitti, maastopyöräilyreitti, pyöräilyreitti, moottorikelkkareitti, moottorikelkkaura, hevosreitti, koirahiihtolatu, melontareitti, vesiretkeilyreitti.

Liikuntareittien kesä- ja talvikäytöllä on eroja ja sama fyysinen liikuntareitti voi toimia kahtena tai jopa useampana liikuntareittityyppinä. Ladut ovat useimmiten hiihdettävissä kahteen suuntaan, joten latukoneella reitti ajetaan kahteen suuntaan.

Mukaan lasketaan hiihtolatuja ja kuntoratojen reittien pituus yhteensä (km).

Ulkokentät ja urheilupuistot, lkm.

Ulkokentiksi ja urheilupuistoiksi määritellään tietokannan seuraavat kohteet: lähiliikunta ja liikuntapuistot, yleisurheilukentät ja -paikat, pallokentät, jääurheilualueet ja luonnonjäät ja golfkentät.

Mukaan lasketaan seuraavista liikuntapaikkatyypeistä kaupunkien omistamat liikuntapaikat (lkm):

Ulkokentät ja urheilupuistot

Ulkokuntoilupaiikka	Tekojääkenttä
Tenniskenttäalue	Parkour-alue
Koripallokenttä	Frisbeegolfrata
Pallokenttä	Yleisurheilukenttä
Lentopallokenttä	Jalkapallostadion
Beachvolleykenttä	Skeitti-/rullaluistelupaikka
Luistelukenttä	Pesäpallokenttä
	Luisteluireitti

Sisäliikuntatilat, lkm.

Sisäliikuntatilaksi määritellään tietokannan seuraavat kohteet: kuntoilukeskukset ja liikuntasalit, liikuntahallit, yksittäiset lajikohtaiset sisäliikuntapaikat, jäähallit ja keilahallit.

Mukaan lasketaan seuraavista liikuntapaikkatyypeistä kaupunkien omistamat liikuntapaikat (lkm):

Sisäliikuntatilat

Liikuntasali
Kuntosali
Liikuntahalli
Kilpajäähalli
Harjoitusjäähalli
Jalkapallohalli

Vesiliikuntapaikat, lkm.

Vesiliikuntapaikaksi määritellään tietokannan seuraavat kohteet: uima-altaat, hallit ja kylpylät sekä maauimalat ja uimarannat.

Mukaan lasketaan kaupunkien omistamat uimahallit ja maauimalat. Helsingissä lukuun sisältyy kuntaomisteisten kohteiden lisäksi kuntaenemmistöiset konserniyhtiöiden uimahallit (lkm).

Uimahallit

(Aineistolähde: Tiedot kerätty suoraan kunnista)

Uimahallien vesipinta-ala, m² (sisältää maauimalat)

Uimahallien vesipinta-ala yhteensä mukaan lukien maauimaloiden tiedot.

Uimahallien vesipinta-ala, m² (ei sisällä maauimaloita)

Uimahallien vesipinta-ala yhteensä lukuun ottamatta maauimaloiden tietoja.

Uimahallien käynnit, lkm.

Uimahallien käynnit vuoden aikana yhteensä. Lukuun sisältyy uimahallien yhteydessä olevien kuntosalien ja liikuntasalien käynnit.

Maastoliikuntapaikat, lkm.

Maastoliikuntapaikaksi määritellään ulkoilureitit ja tietokannan seuraavat kohteet: laskettelurinteet ja rinnehihtokeskukset, katetut talviurheilupaikat, hyppyrimäet, suunnistusalueet, maastohihtokeskukset, kiipeilypaikat ja ampumaurheilupaikat.

Ulkoilureiteiksi määritellään tietokannan seuraavat kohteet: kuntorata, latu, kävelyreitti/ulkoilureitti, luontopolku, retkeilyreitti, maastopyöräilyreitti, pyöräilyreitti, moottorikelkkareitti, moottorikelkkaura, hevosreitti, koirahiihtolatu, melontareitti, vesiretkelyreitti.

Mukaan lasketaan hiihtolatuja ja kuntoratojen reittien pituus yhteensä (km).

Ensilumenlatu

Ensilumenlatu on tykki-/säilölumesta valmistettu, ylläpitokustannuksiltaan kalliimpi latuosuus, joka mahdollistaa maastohiihtokauden aloittamisen jo ennen varsinaisten luonnonlumilatuja valmistamista. Toisinaan ensilumenladulla on vain yksi kiertosuunta, kun taas toisinaan reitti on kaksisuuntainen.

- **Ensilumenladun suoritteet joulukuussa, lkm.** (Aineistolähde: Tiedot kerätty suoran kunnista) Ilmoitetaan ensilumenladun suoritteet joulukuussa yhteensä.

Liikunta- ja ulkoilupalveluiden kustannukset

(Aineistolähde: Valtiokonttorin kuntataloustilasto, Tilinpäätös palveluluokkoittain, KKTPP Tutkihallintoa.fi)

Kunnat ja kuntayhtymät raportoivat tuloslaskelmansa ja investointinsa jaoteltuna palveluluokittain (KKTPP) Valtiokonttorille tilikautta seuraavan vuoden huhti-toukokuussa. KKTPP = Kunnan ja kuntayhtymien tilinpäätöstiedot palveluluokkoittain.

Liikuntapalvelujen tilinpäätöstiedot raportoidaan Valtiokonttorille liikunta- ja ulkoilupalvelujen palveluluokkaan ja näin ollen kuutoskaupunkien palveluvertailussa olevat liikunta- ja ulkoilupalvelujen tilinpäätöstiedot sisältävät kaupunkien liikuntapalvelukokonaisuuden lisäksi kaikki muut kaupunkien liikunta- ja ulkoilupalveluihin kohdistuneet kustannukset.

Tilastokeskuksen julkisten menojen hintaindeksiluokittelussa liikuntapalvelujen kustannukset kuuluvat kulttuuritoimen tehtäväalueeseen. Tietojen ajallisen vertailukelpoisuuden parantamiseksi aiempien vuosien kustannukset korotetaan vertailuvuoden rahan arvoon eli deflatoidaan käyttämällä Tilastokeskuksen (SVT 2024) tuottamaa julkisten menojen hintaindeksiä tehtäväalueelle. Liikuntapalvelujen kustannukset korotetaan kuluvan vuoden arvoon eli deflatoidaan kulttuuritoimen hintaindeksin mukaan, 2015=100.

Nettokäyttökustannukset, €

Nettokäyttökustannukset = käyttökustannukset – käyttötuotot

- Käyttökustannukset = toimintakulut yhteensä + poistot ja arvonalentumiset + vyörytyskulut
- käyttötuotot = toimintatuotot yhteensä + valmistevarastojen muutos + valmistus omaan käyttöön + vyörytystuotot

Käyttökustannukset, €

- Käyttökustannukset = toimintakulut yhteensä + poistot ja arvonalentumiset + vyörytyskulut

Kaupunkien tilinpäätöstietoihin toimintakuluina ilmoitetaan henkilöstökulut, palvelujen ostot, aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden hankintakulut, avustukset sekä muut toimintakulut (mm. vuokratulot).

Käyttötuotot, €

- käyttötuotot= toimintatuotot yhteensä + valmistevarastojen muutos + valmistus omaan käyttöön + vyörytystuotot

Kaupunkien tilinpäätöstietoihin toimintatuottoina ilmoitetaan myyntituotot, maksutuotot, tuet ja avustukset sekä muut toimintatuotot.

Henkilöstökustannukset, €

Henkilöstömenot sisältävät ennakonpidätyksen alaiset palkat ja palkkiot ja niihin verrattavat kulut sekä välittömästi palkan, palkkion tms. perusteella määräytyvät kulut, kuten eläkekulut, sosiaaliturvamaksut ja lakisääteiset ja vapaaehtoiset henkilövakuutusmaksut. **Kaupunkien henkilöstökustannusten määrään vaikuttaa palvelun järjestämistapa ja mikäli toimintaa hankitaan ostopalveluna, henkilöstökulut kirjautuvat palvelujen ostoina.**

Investointikustannukset, €

Investointimenot ovat sellaisten hyödykkeiden hankintamenojen yhteissumma, jotka on aktivoitu taseen pysyviin vastaaviin. Aktivoitavia hyödykkeitä ovat pitkävaikutteiset hankinnat, joita ei voida katsoa yhden tilivuoden toimintamenoiksi. Investointikustannukset koostuvat mm. rakennusten uushankinnasta ja korjausinvestoinneista, kiinteiden rakenteiden ja laitteiden hankinnoista, maa- ja vesialueiden hankinnoista ja parannusinvestoinneista, tietokoneohjelmistoista ja muista aineettomista hyödykkeistä.

Liikunta- ja ulkoilupalvelujen investointikustannuksissa näkyy vain emokaupungin taseeseen merkityt investoinnit. Kaupungit voivat hankkia liikuntaolosuhteita myös konserniyhteisöiltä tai kaupunkikonserniin kuulumattomilta yksityisiltä toimijoilta. Liikunta- ja ulkoilupalveluille tulevat kustannukset näkyvät tässä tapauksessa pääasiassa toimintamenoissa tai palvelulle vyörytetyissä kustannuksissa.

Avustuskustannukset, €

Avustukset sisältävät yhteisöille myönnetyt tuet ja avustukset. Yhteisöille myönnettyjä avustuksia ovat mm. yhdistyksille ja seuroille maksettavat toiminta-avustukset. Helsingin avustusten kokonaismäärä käsittää myös laitosavustukset, joita on myönnetty kaupunkikonsernin laitoksille (yhtiöt, säätiöt, yhdistykset ja muut yhteisöt).

Yhden uimahallikäynnin subventointi, ka, €/ käynti

(Aineistolähde: Tiedot kerätty suoraan kunnista)

Ilmoitetaan yhden uimahallikäynnin subventointi, ka, €/ käynti. Subventioon sisältyy sisäinen vuokra, energiakustannukset, henkilöstömenot (kassahenkilöstö, siivous, laitoshmiehet) sekä muut siivouskulut (aineet ja tarvikkeet), jotka on jaettu käyntimäärällä.

Yksikkökustannukset, €

Uimahallit

Yhden uimarin jättämä sisääntulohinta, ka, €/ käynti

(Aineistolähde: Tiedot kerätty suoraan kunnista)

Ilmoitetaan yhden uimarin jättämä sisääntulohinta. Uimahallien sisääntulohinta muodostuu nettotulojen ja edelleen vuokrattujen tilojen nettotulojen kävijää kohden lasketusta hinnasta. Uimahallien ilmaiskäynnit kuten esimerkiksi koulujen uimakoulukäynnit huomioidaan laskennassa käyntikertoina.

Liikunta-aktiivisuus

Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, % 4. ja 5. luokan, 8. ja 9. luokan, lukion 1. ja 2. vuoden ja ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden oppilaista

(Aineistolähde: Kouluterveyskysely, THL)

Indikaattori ilmaisee vähintään tunnin päivässä liikkuvien osuuden prosentteina kysymykseen vastanneista ko. ikäluokassa.

Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, % 4. ja 5. luokan, 8. ja 9. luokan, lukion 1. ja 2. vuoden ja ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden oppilaista (pojat)

Indikaattori ilmaisee vähintään tunnin päivässä liikkuvien poikien osuuden prosentteina kysymykseen vastanneista ko. ikäluokassa.

Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, % 4. ja 5. luokan, 8. ja 9. luokan, lukion 1. ja 2. vuoden ja ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden oppilaista (tytöt)

Indikaattori ilmaisee vähintään tunnin päivässä liikkuvien tyttöjen osuuden prosentteina kysymykseen vastanneista ko. ikäluokassa.

Harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1 h viikossa, % 8. ja 9. luokan, lukion 1. ja 2. vuoden ja ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden oppilaista

(Aineistolähde: Kouluterveyskysely, THL)

Indikaattori ilmaisee vapaa-ajallaan tavallisesti korkeintaan tunnin viikossa hengästyttävää ja hikoiluttavaa liikuntaa harrastavien osuuden prosentteina kysymykseen vastanneista ko. ikäluokassa.

Harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1 h viikossa, % 8. ja 9. luokan, lukion 1. ja 2. vuoden ja ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden oppilaista (pojat)

Indikaattori ilmaisee vapaa-ajallaan tavallisesti korkeintaan tunnin viikossa hengästyttävää ja hikoiluttavaa liikuntaa harrastavien poikien osuuden prosentteina kysymykseen vastanneista ko. ikäluokassa.

Harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1 h viikossa, % 8. ja 9. , lukion 1. ja 2. vuoden ja ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuode oppilaista (tytöt)

Indikaattori ilmaisee vapaa-ajallaan tavallisesti korkeintaan tunnin viikossa hengästyttävää ja hikoiluttavaa liikuntaa harrastavien tyttöjen osuuden prosentteina kysymykseen vastanneista ko. ikäluokassa.

Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE!-mittaus), % 5. ja 8. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky

(Aineistolähde: THL, Sotkanet)

Indikaattori ilmaisee prosenttiosuuden niistä 5. ja 8. luokan oppilaista, joiden fyysinen toimintakyky on heikko fyysisen toimintakyvyn tasoa mittaavien Move!-mittauksien mukaan. Fyysinen toimintakyky luokitellaan heikoksi, jos mittausten yhteispistemäärä jää 15 pisteeseen tai sen alle. Indikaattori soveltuu peruskouluikäisten lasten ja nuorten toimintakyvyn arviointiin. Se on muodostettu Move!-mittausten kuudesta osiosta, jotka kuvaavat toimintakyvyn eri osa-alueita: kestävyyttä, lihaskuntoa, motorisia taitoja ja liikkuvuutta. Indikaattorin pistemäärä on osioista muodostettu summapistemäärä, jossa edellä mainitut toimintakyvyn osa-alueet painottuvat yhtäläisesti.

Mittaukset sisältyvät perusopetuksen opetussuunnitelmaan ja ne toteutetaan kouluissa osana liikunnan opetusta kaikille 5. ja 8. luokan oppilaille. Mittaukset toteutetaan elo-syyskuussa ja tiedot tallennetaan järjestelmään syyskuun loppuun mennessä.

Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE!-mittaus), % 5. ja 8. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky (pojat)

Indikaattori ilmaisee prosenttiosuuden niistä 5. ja 8. luokan oppilaista, joiden fyysinen toimintakyky on heikko fyysisen toimintakyvyn tasoa mittaavien Move!-mittauksien mukaan.

Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE!-mittaus), % 5. ja 8. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky (tytöt)

Indikaattori ilmaisee prosenttiosuuden niistä 5. ja 8. luokan tytöistä, joiden fyysinen toimintakyky on heikko fyysisen toimintakyvyn tasoa mittaavien Move!-mittauksien mukaan.

Terveysliikuntasuosituksen mukaan liian vähän liikkuvien osuus (%), 20–64-vuotiaat ja 65 vuotta täyttäneet

(Aineistolähde: Terve Suomi -tutkimus, THL).

Indikaattori ilmaisee prosenttiosuuden 20–64-vuotiaista ja 65 vuotta täyttäneistä, jotka eivät liiku viikoittain säännöllisesti terveystieteiden tutkimuksen mukaisesti.

Terveystieteiden tutkimuksen mukaan liian vähän liikkuvien miesten osuus (%), 20–64-vuotiaat ja 65 vuotta täyttäneet

Indikaattori ilmaisee prosenttiosuuden 20–64-vuotiaista ja 65 vuotta täyttäneistä miehistä, jotka eivät liiku viikoittain säännöllisesti terveystieteiden tutkimuksen mukaisesti.

Terveystieteiden tutkimuksen mukaan liian vähän liikkuvien naisten osuus (%), 20–64-vuotiaat ja 65 vuotta täyttäneet

Indikaattori ilmaisee prosenttiosuuden 20–64-vuotiaista ja 65 vuotta täyttäneistä naisista, jotka eivät liiku viikoittain säännöllisesti terveystieteiden tutkimuksen mukaisesti.

Lähteet:

Suomen Kuntaliitto (2015). Sivistyksen suunta 2025. Kuntaliiton sivistyspoliittinen ohjelma. Osoitteessa: <https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Sivistyksen%20suunta%202025.pdf> (Viitattu: 30.5.2024).

Kuntaliitto. Osoitteessa: <https://www.kuntaliitto.fi/hyvinvointi-ja-sivistys/nuoriso-ja-liikunta/liikuntapalvelut> (Viitattu: 30.5.2024).

Tilastokeskus 2/2024. Julkisten menojen hintaindeksi. Kaikissa kustannusten deflatoinneissa on käytetty julkisten menojen hintaindeksiä kulttuuritoimelle. StatFin-tietokanta, Hinnat ja kustannukset/Julkisten menojen hintaindeksitaulukot. Osoitteessa: <http://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin>

Lainsäädäntö:

2015/390. Liikuntalaki.

Osoitteessa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150390> (Viitattu: 30.5.2024).

2015/410. Kuntalaki.

Osoitteessa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150410> (Viitattu: 30.5.2024).

2021/612. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaki.

Osoitteessa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2021/20210612> (Viitattu: 30.5.2024).